

پوستر یک نمونه درس پژوهی

یک روز بی‌غروب با معلمان پژوهشگر قم

سیدحسین موسوی
سرگروه آموزش ابتدایی قم

الهام نادری صفا
سرگروه درس تربیت بدنی
استان قم

اکرم الهمرادی
سرگروه درس تربیت بدنی
استان قم و دانشجوی
دکترای مدیریت ورزشی

خود را به تشکیل تیم‌های درس پژوهی و راهبری و تسهیلگری معلمان تربیت بدنی و آموزگاران پایه کم سابقه اختصاص داده‌اند.

شکل‌گیری و فعالیت حیات

در ابتدای سال تحصیلی با هماهنگی گروه‌های آموزشی هر منطقه و به کمک مدیر مدرسه، حلقه‌های معلمان علاقه‌مند به پژوهش، تشکیل و برای دریافت خدمات راهبری و تسهیلگری به گروه‌های آموزشی منطقه معرفی می‌شوند. یک حلقه یادگیری می‌تواند از معلمان یک مدرسه یا به‌طور مشترک از معلمان چند مدرسه تشکیل شود. حمایت و راهنمایی سرگروه درسی یا راهبر آموزشی از تیم‌ها هنگام درس پژوهی از مهم‌ترین موهبت‌هایی است که نصیب «حیات» می‌شود. حلقه‌های یادگیری کار پژوهشی خود را با تعیین موضوع آغاز کردند. یک سرگروه آموزش دیده که آشنایی کامل با کار پژوهشی داشت به‌عنوان یک عضو ثابت از ابتدا تا انتهای جلسات با تیم پژوهشگر همراه شد تا خدمات تسهیلگری و راهبری را به‌صورت مستمر و تکوینی به حیات ارائه کند.

پشتیبانی از حیات

اگرچه در «حیات» تأکید بر خودگردانی، خودانگیزگی، خودآموزی و هم‌آموزی معلمان است و این حلقه‌ها باید بر مبنای کمال‌جویی و احساس نیاز معلمان به رشد حرفه‌ای و نه بر اساس یک دستورالعمل رسمی و سازمانی فعالیت کنند، اما در عین حال، حلقه‌های یادگیری برای تشکیل، نگهداشت و توسعه، نیازمند حمایت‌های سازمانی هستند. حامیان حیات و نوع کمک‌های آنان به این شرح‌اند:

• **مدیر مدرسه:** زمینه آگاه‌سازی و جذب معلمان را برای فعالیت در حیات فراهم می‌آورد و از ابتدا تا انتهای چرخه‌های

اشاره

هفدهم تا نوزدهم اردیبهشت ماه ۱۴۰۳ نزدیک به ۳۰۰ نفر از آموزگاران پایه و معلمان تربیت بدنی استان قم در قالب نمایشگاهی از ۵۰ اثر درس پژوهی که در قالب پوستر ارائه شده بودند، گرد هم آمدند تا حاصل پژوهش‌های خود را در زمینه تدریس تربیت بدنی در متن عمل آموزش مدرسه‌ای با یکدیگر به اشتراک بگذارند. رشد تربیت بدنی با انتشار گزارشی از این نمایشگاه و مسیر پیموده‌شده تا شکل‌گیری آن، خوانندگان را به بازاندیشی پیرامون پرسش‌ها و بحث‌های مطرح‌شده در آن دعوت می‌کند؛ با تشکر ویژه از آقای سید حسین موسوی، راهبر درس پژوهی و خانم‌ها الهام نادری صفا و اکرم الهمرادی، سرگروه‌های درس تربیت بدنی استان قم که در تهیه و تنظیم این گزارش ما را یاری کردند.

حیات مدرسه یا حیات مدرسه؟

درس پژوهی در قم امسال شکل متفاوتی داشت و شور زندگی را در مدارس و درس تربیت بدنی احیا کرد. حلقه‌های یادگیری تربیت بدنی (که به اختصار «حیات» نامیده می‌شوند) نوعی از اجتماعات یادگیری (Learning Communities) هستند که از ۳ تا ۶ معلم تشکیل می‌شوند و برای یادگیری و بهسازی درس تربیت بدنی در قالب درس پژوهی به فعالیت می‌پردازند. این حلقه‌ها در عین حال که خودگردان‌اند و بیشتر فعالیت‌ها و جلسات خود را در فضای غیررسمی و خارج از ساعات مدرسه دنبال می‌کنند مورد حمایت سازمانی مدیر مدرسه و گروه‌های آموزشی منطقه قرار می‌گیرند. گروه آموزشی درس تربیت بدنی استان قم نیز، با توجه به تجربه انجام درس پژوهی در سال‌های گذشته و نتایج موفق این پژوهش و با توجه به اهداف طرح وزارتی راهبری - دیده بانی درس تربیت بدنی، عمده فعالیت

فعالیت، در جریان کار، مشوق و حامی آنان است.

● **گروه‌های آموزشی:** فعالیت حلقه‌های یادگیری نیازمند راهبری و تسهیلگری افرادی است که به اهداف و فرایندهای پژوهش آشنایی دارند. این افراد به‌عنوان عضوی از تیم باید از ابتدا تا انتها همراه حیات باشند و در تکوین چرخه‌های فعالیت به معلمان کمک کنند تا از مسیر و اهداف صحیح دور نشوند. این مسئولیت در ابتدا بر عهده راهبران آموزشی و سرگروه‌های درسی آموزش دیده است و پس از کسب تجربه و آشنایی کامل حیات با اهداف و روش‌های پژوهش، دیگر نیازی به تسهیلگر و راهبر بیرونی نیست و افرادی در درون حیات می‌توانند این مسئولیت را بر عهده بگیرند. همچنین گروه‌های آموزشی زمینه‌های لازم برای به‌اشتراک گذاشتن دستاوردهای پژوهشی حیات را در قالب همایش‌های منطقه‌ای و استانی، نشست‌های تجربه‌گردانی معلمان یا نمایشگاه‌های دستاوردهای پژوهشی فراهم می‌کنند.

● **ادارات آموزش و پرورش:** برنامه‌ریزی برای آموزش مدیران، سرگروه‌های درسی و همچنین تأمین و ارائه مشوق‌های لازم برای ایجاد انگیزه در معلمان حیات، از جمله حمایت‌های لازمی است که اداره کل و ادارات نواحی و مناطق آموزش و پرورش باید انجام دهند. این مهم با تشکیل کارگروهی در ادارات به رهبری رؤسای اداره و همراهی معاونت تربیت بدنی و همکاری نزدیک گروه‌های آموزشی انجام می‌شود.

به اشتراک گذاشتن دستاوردها

دستاوردهای پژوهشی معلمان، ابتدا در شورای معلمان همان مدرسه‌ها به اشتراک گذاشته شد و در مرحله بعد، مدرسه‌ها در قالب دیدارهای صمیمی معلمان پژوهشگر به تبادل دستاوردها پرداختند. در مرحله منطقه‌ای و استانی، نمایشگاهی از دستاوردهای پژوهشی حیات در قالب پوستر و گزارش کتبی حداکثر ۱۵ صفحه‌ای برگزار شد. طرح جشنواره، مقایسه تیم‌های پژوهشگر، داوری آثار و اعلام برگزیدگان در جریان این فرایند هیچ موضوعیتی نداشت و این، یکی از ویژگی‌ها و امتیازهای مهمی بود که درس پژوهی امسال استان قم از آن برخوردار بود.

تهیه پوستر منجر به «هم‌آموزی» و «از هم‌آموزی» در میان معلمان می‌شود. البته ارائه گزارش کتبی یا پوستر، مقصد و مقصود درس پژوهی نیست، یعنی معلمان همه این مسیر را با این هدف طی نکرده‌اند که دست آخر یک پوستر یا گزارش ارائه دهند. اصل اتفاقات خوب برای آنان و دانش‌آموزان در خود مسیر این پژوهش رخ داده است و حالا می‌خواهند با ارائه پوستر، دیگران را در حال خوب خود شریک کنند و در مقابل ببینند که تیم‌های دیگر در سفر یادگیری خود چه آموخته‌اند.

ما چنین کردیم و جهانی کلاه از سر برداشت؛ حتی معلمان و پژوهشگران ژاپنی! شما خود دانید!

صله ارحام معلمان

یکی از حکیمانه‌ترین تعریف‌ها از درس‌پژوهی این است که «درس‌پژوهی یعنی صله ارحام بین معلمان». تربیت و رشدیافتگی همواره محصول محیط‌هایی بوده که در آن رحم و رحمت جریان داشته است و می‌بینیم که از بین صفات متعدد پروردگار عالم تأکید ویژه‌ای بر رحمانیت و رحیمیت رب‌العالمین می‌شود. پس اگر می‌خواهیم به هدف تربیت و رشدیافتگی در مدارس برسیم باید فضای آن را آکنده از رحمت کنیم.

درس‌پژوهی در واقع، عملی‌ترین اقدام معلمان در جهت رحم کردن به دانش‌آموزان، به خود و به همکارانشان است. باید به دانش‌آموزان رحم کنیم و با پژوهش، بهترین شیوه‌ها را برای تعلیم و تربیت آنان به کارگیریم. باید به خودمان رحم کنیم تا با پژوهش، همواره رو به رشد باشیم و از رکود یا پسرفت رها شویم. مصداق رحم کردن به یکدیگر، گفت‌وگو با همکاران و باز کردن در کلاس‌هایمان به روی همدیگر است تا مجالی برای تبادل تجربیات، هرس کردن مشکلات و دیدن خویش در آینه دیگری پدید آید. آری، این‌ها همه در درس‌پژوهی یافت می‌شوند.

خارج کردن درس‌پژوهی از قالب یک مناسک پژوهشی و نزدیک کردن آن به ماهیت اصلی خود، یعنی «صله ارحام بین معلمان» مهم‌ترین هدفی بوده است که امسال در گروه‌های آموزشی تربیت‌بدنی استان قم دنبال شده است که ان‌شاءالله در ادامه بتواند سال به سال به هدف خود نزدیک‌تر شود.

«نه» به رقابت، فشار روانی (استرس)، اجبار، جایزه، قضاوت، پیش‌گویی، همه‌چیزدانی و... و «بله» به هم‌آموزی، یادگیری، مهربانی، دستگیری، ضیافت آموختن، گفت‌وشنود و... گفتیم. ما چنین کردیم و جهانی کلاه از سر برداشت، حتی معلمان و پژوهشگران ژاپنی! شما خود دانید!

هر مرده‌دل که باشد آریم در خرابات

جامی ز می چشانیم احیا کنیم احیا

گفتنی است که گزارش نمایشگاه درس‌پژوهی قم به سمع و نظر معلمان و پژوهشگران ژاپنی هم رسید و آنان به احترام این تلاش خالصانه معلمان برای بهسازی آموزش، کلاه از سر برداشتند. در همین راستا دکتر محمدرضا سرکارآرانی، استاد پداگوژی دانشگاه ناگویای ژاپن به همراه دکتر محمود امانی طهرانی، دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش و اعضای محترم دبیرخانه کشوری درس‌پژوهی و درس‌کاوی مستقر در اداره کل آموزش و پرورش فارس در ۲۳ خردادماه ۱۴۰۳ در قم حضور یافتند و در همایشی با عنوان «ما با هم می‌آموزیم» در اردوگاه ۱۵ خرداد قم از معلمان پژوهشگر تجلیل به عمل آوردند.

«نه» به رقابت، فشار روانی،
اجبار، جایزه، قضاوت، پیش‌گویی،
همه‌چیزدانی و... و «بله» به
هم‌آموزی، یادگیری، مهربانی،
دستگیری، ضیافت آموختن،
گفت‌وشنود و... گفتیم

